

การบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราชินบุรี เขต 2

THE PARTICIPATIVE EDUCATIONAL MANAGEMENT ACCORDING TO
SANGAHAVATTHU 4 OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE OFFICE OF
PRACHINBURI EDUCATIONAL SERVICE AREA 2

อิสยาภรณ์ เทพประสิทธิ์* พระครูกิตติญาณวิสิฐ* ระวิง เรืองสังข์*

Itsayaporn thappasid* Phrakhrukittiyawisit* Rawing Ruangsanka*

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*

Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University *

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราชินบุรี เขต 2 และเพื่อศึกษาและเสนอแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราชินบุรี เขต 2 ซึ่งเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูและผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราชินบุรี เขต 2 จำนวน 291 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความต้องการจำเป็น และเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

สภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราชินบุรี เขต 2 มีสภาพค่าความต้องการจำเป็น ด้านทาน คือผู้บริหารให้คำปรึกษา แนะนำและสร้างพลังความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ด้านปิยาวา คือ ผู้บริหารมีอารมณ์ขัน ด้านอัตถจริยา คือ ผู้บริหารเป็นผู้มีความซื่อสัตย์ สุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้ ด้านสมานัตตตา คือ ผู้บริหารใช้ข้อเท็จจริงในการบริหารงาน

แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราชินบุรี เขต 2 ด้านทาน เป็นผู้ให้ตลอดเวลา ประกอบด้วย 4 แนวทาง ด้านปิยาวามีวาจาเสนาะโสต ประกอบด้วย 4 แนวทาง ด้านอัตถจริยา สร้างประโยชน์มิหำงหาย ประกอบด้วย 4 แนวทาง ด้านสมานัตตตา เสมอต้นเสมอปลายในทุกยาม ประกอบด้วย 4 แนวทาง

คำสำคัญ : การบริหารแบบมีส่วนร่วม, สังคหวัตถุ 4.

Abstract

The objectives of this research were: to study the state of participative educational management according to Sangahavatthu principles of school administrators under Office of Prachinburi Educational Service Area 2, to study and propose the guideline in participative

educational management according to Sangahavatthu principles of school administrators under Office of Prachinburi Educational Service Area 2. The mixed research methods were used in the study. The quantitative data were collected by questionnaires from 291 samples and analyzed by frequency, percentage, mean and standard deviation. The qualitative data were obtained from interviews with 5 experts through semi-interview form and then analyzed by content analysis.

The results of the study found that:

The state of participative educational management according to Sangahavatthu principles of school administrators under Office of Prachinburi Educational Service Area 2 indicated that; In Dana, the administrators give supervision and build cooperation from the concerned, In Piyavaca, the administrators have sense of humour, In Atthacariya, the administrators are sincere, honest, transparent and able to be examined, and In Samanattata, the administrators manage the work based on facts and correct information.

The guideline in participative educational management according to Sangahavatthu principles of school administrators under Office of Prachinburi Educational Service Area 2 is that; In Dana, the administrators should have generosity in 4 aspects, In Piyavaca, the administrators should have nice speech in 4 aspects, In Atthacariya, the administrators should create advantages in 4 aspects, and In Samanattata, the administrators should have equal treatment in 4 aspects.

Keywords : participative educational management, Sangahavatthu 4.

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนามนุษย์และพัฒนาประเทศ ซึ่งประเทศที่พัฒนาแล้วจะเห็นได้ว่ามีระบบการศึกษาที่ดีและมีประสิทธิภาพมากกว่าประเทศที่กำลังพัฒนา การพัฒนามนุษย์ให้มีความก้าวหน้าทันสมัยกับการเปลี่ยนแปลงจึงขึ้นอยู่กับพัฒนาการศึกษาเป็นสำคัญ ซึ่งการพัฒนาการศึกษาของชาติจำเป็นต้องมีทรัพยากรที่เพียงพอในการบริหารจัดการการศึกษาให้บรรลุจุดมุ่งหมาย

การบริหารในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นระดับ โรงเรียน วิทยาลัย สถาบัน หรือมหาวิทยาลัย จะต้องมีการบริหารจัดการที่ครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และ การบริหารงานทั่วไป ซึ่งผู้ที่มีอำนาจหน้าที่และบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษาก็คือ ผู้บริหารสถานศึกษา โดยอำนาจหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา ตาม พรบ. ระเบียบราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาพ.ศ. 2547 มาตรา 27 กล่าวว่าให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้บังคับบัญชาของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา และ (1) ควบคุม ดูแลให้การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสอดคล้องกับนโยบาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์และวิธีการตามที่ ก.ค.ศ. และ อ.ก.ค.ศ.เขตพื้นที่การศึกษา กำหนด (2) พิจารณาเสนอความดีความชอบของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (3) ส่งเสริม สนับสนุนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (4) จัดทำมาตรฐาน ภาระงานสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (5) ประเมินผลการปฏิบัติงานตาม

มาตรฐานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อเสนอ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา (6) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ กฎหมายอื่นหรือตามที่ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษาหรือคณะกรรมการสถานศึกษามอบหมาย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดหลักการจัดการศึกษา ไว้ 3 ประการ โดยเน้นการศึกษาตลอดชีวิตให้สังคมมีส่วนร่วมจัดการศึกษา พร้อมทั้งพัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยยึดหลักความมีเอกภาพในการกำหนดนโยบาย เน้นการศึกษาตลอดชีวิต เน้นการกระจายอำนาจ ประกันคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพ โดยเน้นการมีส่วนร่วมตามมาตรา 8 ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มาตรา 9 การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน มาตรา 58 ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา และสถาบันสังคมอื่นระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 12) ดังนั้น การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญของสถานศึกษาในการพัฒนาสถานศึกษาโดยการเปิดโอกาสให้ครูหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษาตามกระบวนการในการบริหารทั้ง 4 ด้าน โดยยึดหลักที่ว่า ทุกคนทุกฝ่ายต้องเรียนรู้ รับรู้ร่วมกับการดำเนินงาน ทั้งองค์กรมิใช่เพียงผู้เดียวเท่านั้น

การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เข้ามาร่วมดำเนินกิจกรรม ตั้งแต่การศึกษา ปัญหา การวางแผนดำเนินการ การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหาและการประเมินร่วมกัน เพื่อขับเคลื่อนให้กิจกรรมนั้นดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมคือ การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ ร่วมรับผิดชอบ การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีบทบาทในการช่วยกันจัดการศึกษา นับตั้งแต่การแสดงความคิดเห็น การวางแผน การดำเนินการและการแก้ปัญหา ตลอดจนการควบคุม กำกับ ติดตามและประเมินผล เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการศึกษาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งสามารถทำได้ทั้งทางตรง คือ ร่วมเป็นคณะทำงาน และทางอ้อม คือ ร่วมวางแผนทาง นโยบาย (ธนสาร บัลลังภ์มา, 2552, หน้า 10)

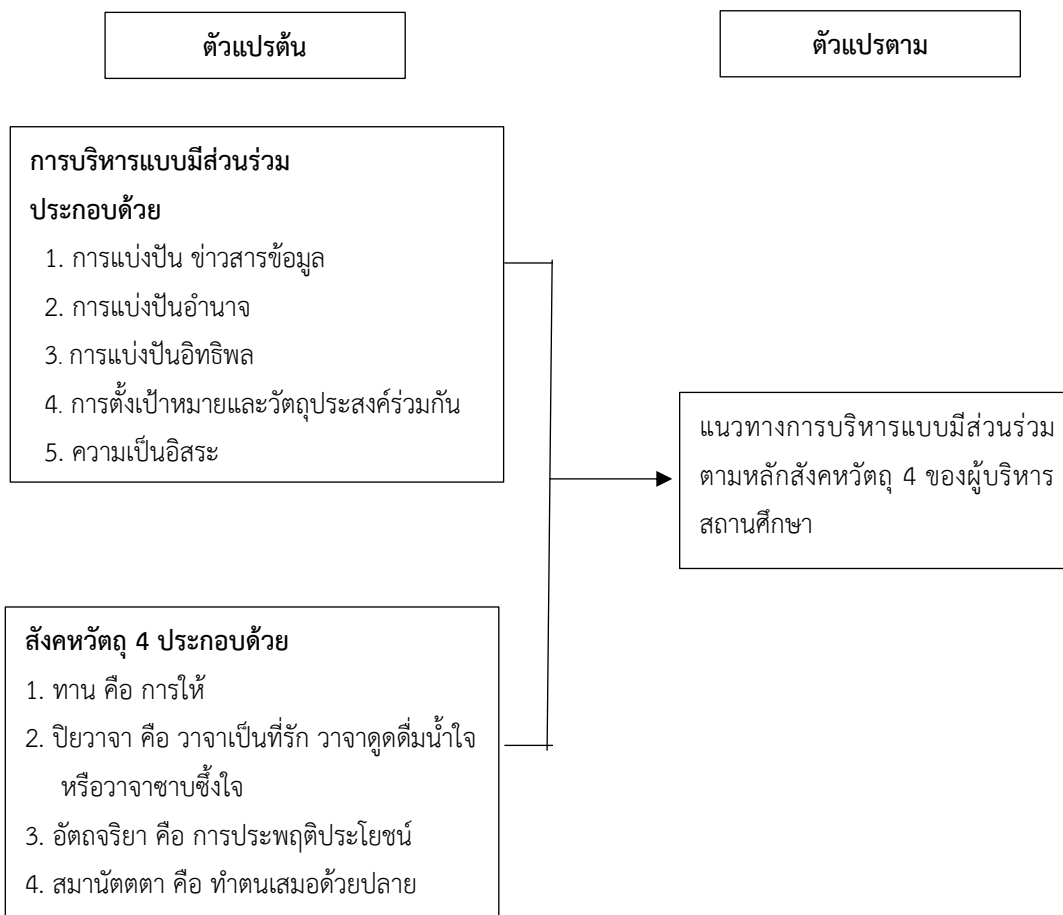
แต่เนื่องจากสภาพปัจจุบันได้พบปัญหาในการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราชญ์บุรี เขต 2 เช่น การที่ผู้บริหารไม่กระจายอำนาจในการให้ ครู ชุมชน ประชาชน ผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษา เข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องกำหนดหลักสูตรสถานศึกษา การกำหนดมาตรฐานการศึกษา ขาดการประสานงาน การร่วมกิจกรรมของโรงเรียนและชุมชน รวมไปถึงการสร้างระบบประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งไม่ได้เป็นไปตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดเอาไว้ นำมาซึ่งความขัดแย้งในโรงเรียน ความขัดแย้งระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ผู้ปกครองไม่เข้าใจความเคลื่อนไหวและการปรับเปลี่ยนนโยบายของรัฐ การมีทัศนคติที่ไม่ดีเป็นตัวนำซึ่งระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน (อภิชาติ ศรีสารคาม, 2554, หน้า 4) ส่งผลให้การจัดการศึกษาเป็นไปโดยไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราชญ์บุรี เขต 2 ว่าเป็นอย่างไร และมีแนวทางการบริหารอย่างไร เพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราชญ์บุรี เขต 2 และเพื่อเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาอื่นเพื่อใช้ในการบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราชญ์บุรี เขต 2
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราชญ์บุรี เขต 2
3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราชญ์บุรี เขต 2

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราชญ์บุรี เขต 2 เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Methodology Research) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจาก เอกสาร ตำรา ข้อมูล สถิติ รายงานการวิจัย รายงานของหน่วยงานต่างๆ บทความทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) อย่างเป็นทางการ โดยมีขั้นตอน 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1. ศึกษาสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราชญ์บุรี เขต 2 มี 2 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสาร และ 2) การแจกแบบสอบถาม

1. การศึกษาเอกสารเกี่ยวกับสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิธีดำเนินการวิจัย : ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับความหมายการบริหารแบบมีส่วนร่วม, หลักสังคหวัตถุ 4, ศึกษาข้อมูลประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

แหล่งข้อมูล : จากหนังสือ/ตำรา, website และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เครื่องมือ : แบบศึกษาเอกสาร (Document Study)

การวิเคราะห์ : การหาค่าความถี่ของข้อมูล, การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลลัพธ์ที่ได้ : ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหาร, กรอบแนวคิดงานวิจัย

2. ศึกษาสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราชญ์บุรี เขต 2 จากการแจกแบบสอบถาม และนำมาวิเคราะห์ ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย : สภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราชญ์บุรี เขต 2

แหล่งข้อมูล : ผู้บริหารและครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 291 คน

เครื่องมือ : แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการบริหารศึกษาแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาจากการสัมภาษณ์

วิธีดำเนินการวิจัย : สัมภาษณ์แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา

แหล่งข้อมูล : ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ จำนวน 5 คน

เครื่องมือ : แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

การวิเคราะห์ : การหาค่าความถี่ของข้อมูล, การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลลัพธ์ที่ได้ : ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราชญ์บุรี เขต 2

ขั้นตอนที่ 3 เสนอแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย : ปรับปรุงแก้ไขและนำเสนอแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ได้จากการสัมภาษณ์มาปรับปรุง/แก้ไขและนำเสนอ

แหล่งข้อมูล : อาจารย์ที่ปรึกษา

เครื่องมือ	: แบบศึกษาเอกสาร
การวิเคราะห์	: การวิเคราะห์เนื้อหา
ผลลัพธ์ที่ได้	: แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปราชญ์บุรี เขต 2

สรุปผลการวิจัย

1. สรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราชญ์บุรี เขต 2 จากการแจกแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราชญ์บุรี เขต 2 โดยการหาค่าความต้องการจำเป็น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเมื่อมีความต้องการจำเป็นมาก ย่อมมีสภาพปัญหาด้านนั้นมาก พบว่า

ด้านทาน มีค่าความต้องการจำเป็น 3 อันดับ คือ 1) ผู้บริหารให้คำปรึกษาแนะนำ และสร้างพลังความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง 2) ผู้บริหารให้การช่วยเหลือสนับสนุนผู้ใต้บังคับบัญชา 3) ผู้บริหารให้ขวัญกำลังใจ ยกย่องเชิดชูเกียรติ ผู้ใต้บังคับบัญชา

ด้านปิยวาจา มีค่าความต้องการจำเป็น 3 อันดับ คือ 1) ผู้บริหารมีอารมณ์ขัน 2) ผู้บริหารมีความสามารถในการประสานงานกับผู้อื่นเป็นอย่างดี 3) ผู้บริหารเป็นนักพูดที่ดี มีความสามารถต่อรอง ไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง

ด้านอัตถจริยา มีค่าความต้องการจำเป็น 3 อันดับ คือ 1) ผู้บริหารเป็นผู้มีความซื่อสัตย์ สุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้ 2) ผู้บริหารเป็นผู้ มีความรู้ มีทักษะ มีประสบการณ์ด้านการบริหารงาน 3) ผู้บริหารเป็นผู้คำนึงถึง มาตรฐานวิชาการ

ด้านสมานัตตตา มีค่าความต้องการจำเป็น 3 อันดับ คือ 1) ผู้บริหารใช้ข้อเท็จจริงในการบริหารงาน 2) ผู้บริหารสามารถใช้ความรู้และประสบการณ์แก้ปัญหา เฉพาะหน้าได้ทันทั่วทั้ง 3) ผู้บริหารตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกันในการปฏิบัติงานในองค์กร

2. การศึกษาและเสนอแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราชญ์บุรี เขต 2

ด้านทาน เป็นผู้ให้ตลอดเวลา มีแนวทาง ดังนี้ 1) ผู้บริหารต้องเป็นที่ปรึกษา ชี้แนะการทำงาน ให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา ให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นข้อเท็จจริง ตรงไปตรงมาในการทำงานร่วมกัน 2) ให้การยอมรับผู้อื่นทั้งเรื่องความคิดเห็นและความสามารถ ไว้เนื้อเชื่อใจกันในการปฏิบัติงาน 3) ร่วมกันกระจายงาน กระจายอำนาจในการทำงานอย่างทั่วถึง 4) ให้ขวัญกำลังใจสำหรับครู และนักเรียนในโรงเรียน

ด้านปิยวาจา มีวาจาเสนาะโสต มีแนวทาง ดังนี้ 1) ผู้บริหารต้องเป็นนักพูดที่ดี พูดแต่สิ่งดี ๆ 2) สามารถพูดจูงใจโน้มน้าว ให้คนทำงานร่วมกันได้ ไม่พูดสร้างความแตกแยก 3) รู้จักกาลเทศะในการสื่อสารต่อผู้อื่น 4) มีอารมณ์ขัน และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่นเสมอ

ด้านอัตถจริยา สร้างประโยชน์มิทางหาย มีแนวทาง ดังนี้ 1) บริหารต้องเป็นผู้มีความเสมอต้นเสมอปลายในการปฏิบัติงานวางตัวเป็นกลาง 2) ให้ความปลอดภัยในความคิดและความสามารถของผู้ใต้บังคับบัญชา

3) หมั่นตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กร กำกับ ติดตาม ดูแล การจัดการเรียนการสอน อยู่เสมอให้ทุกภาคส่วน 4) มีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาร่วมกัน ทั้งภาครัฐและเอกชนในชุมชน

ด้านสมานัตตตา เสมอต้นเสมอปลายในทุกยาม มีแนวทาง ดังนี้ 1) ผู้บริหารต้องแสวงหาความรู้ใหม่ๆ กระตือรือร้น พัฒนาตนเองอยู่เสมอ 2) ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ที่ดี เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง 3) ผู้บริหารต้องบริหารงานด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต ตรวจสอบได้ 4) ผู้บริหารต้องเป็นผู้มีความรอบรู้ทางด้านการศึกษา พัฒนาสื่อ แหล่งเรียนรู้นวัตกรรมเทคโนโลยีทางการศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราชญ์บุรี เขต 2” ผู้วิจัยอภิปรายผลได้ดังนี้

แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราชญ์บุรี เขต 2 ด้านทาน ผู้บริหารต้องเป็นที่ปรึกษา ชี้แนะการทำงาน ให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา ให้การยอมรับผู้อื่นทั้งเรื่องความคิดเห็นและความสามารถ ให้ความไว้วางใจกันในการปฏิบัติงาน ร่วมกันกระจายงาน กระจายอำนาจในการทำงานอย่างทั่วถึง ให้ขวัญกำลังใจสำหรับครู และนักเรียนในโรงเรียน ให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นข้อเท็จจริง ตรงไปตรงมาในการทำงานร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2556 ส่วนที่ 3 จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ ข้อ 12 ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องรัก เมตตา เอาใจใส่ ช่วยเหลือ ส่งเสริม ให้กำลังใจแก่ศิษย์และ ผู้รับบริการตามบทบาทหน้าที่ โดยเสมอหน้า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ทักษะและ นิสยที่ถูกต้องดีงาม แก่ศิษย์และผู้รับบริการตามบทบาทหน้าที่อย่างเต็มความสามารถด้วยความบริสุทธิ์ใจ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ ผู้บริหาร สถานศึกษาต้องไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์และสังคมของศิษย์ และผู้รับบริการ และผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้บริการด้วยความจริงใจ และเสมอภาค โดยไม่เรียกรับหรือ ยอมรับผลประโยชน์ จากการใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบ โดยต้องประพฤติและละเว้นการประพฤติตาม แบบแผนพฤติกรรม (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2543, หน้า 82-84) นอกจากนี้ยังได้สอดคล้องกับ Likert (ไลเคอร์ท) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยกล่าวว่า ผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชามีปฏิกริยาโต้ตอบกันอย่างเปิดเผย และโดยกว้างขวางเกี่ยวกับเป้าหมายขององค์กร การปฏิบัติงานและกิจกรรมต่าง ๆ ภายในองค์กร เปิดโอกาสให้กลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานทั้งนี้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายมากขึ้นและถูกต้องตามความประสงค์อย่างแท้จริง (Tannenbaum, R. and Schmidt, 1961, p98) และสุภาพร รอดถนอม (2542, หน้า 32) สังเคราะห์แนวคิดจากนักวิชาการด้านการมีส่วนร่วม และ สรุปหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ 4 ประการ คือ การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกันการกระจายอำนาจและการให้อำนาจในการตัดสินใจความเป็นอิสระต่อความรับผิดชอบในงานและการไว้วางใจกัน

ด้านปิยวาจา ผู้บริหารต้องเป็นนักพูดที่ดี พูดแต่สิ่งดี ๆ ไม่พูดสร้างความแตกแยก สามารถพูดจูงใจโน้มน้าว ให้คนทำงานร่วมกันได้ รู้จักกาลเทศะในการสื่อสารต่อผู้อื่น อารมณ์ขัน และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่นเสมอ สอดคล้องกับ ข้อบังคับคุรุสภา สอดคล้องกับ ธีระ รุญเจริญ (2546, หน้า 19-21) พบว่า ในปี 2543 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดลักษณะผู้บริหารต้นแบบว่ามีบทบาทในการบริหารและการจัดการศึกษา คือ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข่าวสารของโรงเรียน ให้ชุมชนและสาธารณชนทราบโดยวิธีการที่

หลากหลาย เพื่อสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน ตลอดจน สร้างการมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้น และ Knezevich (1984, p.16-18) เสนอว่า ผู้บริหารหรือผู้นำทางการศึกษาควรมีบทบาทต่าง ๆ ในการบริหารให้เกิดประสิทธิภาพได้แก่ บทบาทเป็นผู้สื่อสาร (Communicator) สามารถในการสื่อสาร ทั้งการพูด และการเขียนการใช้สื่อเพื่อการสื่อสารสามารถ ในการประชาสัมพันธ์ บทบาทเป็นผู้จัดการความขัดแย้ง (Conflict manager) ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ต้องเข้าใจถึงสาเหตุ สามารถต่อรองไกลเกลี่ย สามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งได้ และบทบาท เป็นนักประชาสัมพันธ์ (Public relater) มีทักษะใน การติดต่อสื่อสาร วิธีสร้างภาพพจน์ที่ดี รู้และเข้าใจการ เผยแพร่ข่าวสารด้วยสื่อและวิธีการต่าง ๆ

ด้านอัตถจริยา ผู้บริหารต้องแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ กระตือรือร้น พัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีวิสัยทัศน์ที่ดี เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง บริหารงานด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต ตรวจสอบได้ เป็นผู้มีความรอบรู้ทางด้านการ ศึกษา พัฒนาสื่อ แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมเทคโนโลยีทางการศึกษา สอดคล้องกับบทบาทของผู้บริหาร สถานศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 39 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารจัดการ ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยตรงใน 4 ด้านคือ ด้านการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป สรุปพอสังเขปได้ดังนี้ 1) ด้านวิชาการ ผู้บริหารต้อง มีความรู้และเป็นผู้รู้ด้านวิชาการ มีความรู้ มีทักษะ มี ประสบการณ์ด้านการบริหารงาน

ด้านสมานัตตตา ผู้บริหารต้องเป็นผู้มีความเสมอต้นเสมอปลายในการปฏิบัติงาน วางตัวเป็นกลาง ให้ความปลอดภัยในความคิดและความสามารถของผู้ใต้บังคับบัญชา จะต้องหมั่นตรวจสอบการดำเนินงานของ องค์กร กำกับ ติดตาม ดูแล การจัดการเรียนการสอน อยู่เสมอ ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการบริหาร สถานศึกษาร่วมกัน ทั้งภาครัฐและเอกชนในชุมชน สอดคล้องกับ ธีระ รุญเจริญ (2546, หน้า 19-21) พบว่า ในปี 2543 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดลักษณะผู้บริหารต้นแบบว่ามีบทบาทในการบริหาร และการจัดการศึกษา คือ การประเมินผล โดยส่งเสริมการประเมินผลภายในสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา แห่งชาติ เพื่อรองรับการประเมินผลภายนอก มีการนำผลประเมินผู้เรียนมาใช้กำหนดนโยบายของ สถานศึกษา เพื่อให้เป็นกระบวนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและครบวงจร

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง “การบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราชญ์บุรี เขต 2” มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้ผู้บริหารเป็นนักพูดที่ดี สามารถพูดจูงใจโน้มน้าว ให้คนทำงาน ร่วมกันได้ ไม่พูดสร้างความแตกแยก พูดประณิประนอม เมื่อเกิดความขัดแย้งได้

2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้ผู้บริหารรู้จักกาลเทศะในการสื่อสารต่อผู้อื่น เพื่อสร้างความ สัมพันธ์ที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

2. ข้อเสนอแนะในการนำไปปฏิบัติ

1) ผู้บริหารต้องเป็นที่ปรึกษา ชี้แนะการทำงาน ให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา ให้การยอมรับผู้อื่นทั้งเรื่อง ความคิดเห็นและความสามารถ

2) ผู้บริหารต้องแสวงหาความรู้ใหม่ๆ กระจ่หรือร้น พัฒนาตนเองอยู่เสมอ เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองบริหารงานด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต ตรวจสอบได้เป็นผู้มีความรอบรู้ทางการศึกษา พัฒนาสื่อ แหล่งเรียนรู้นวัตกรรมเทคโนโลยีทางการศึกษา

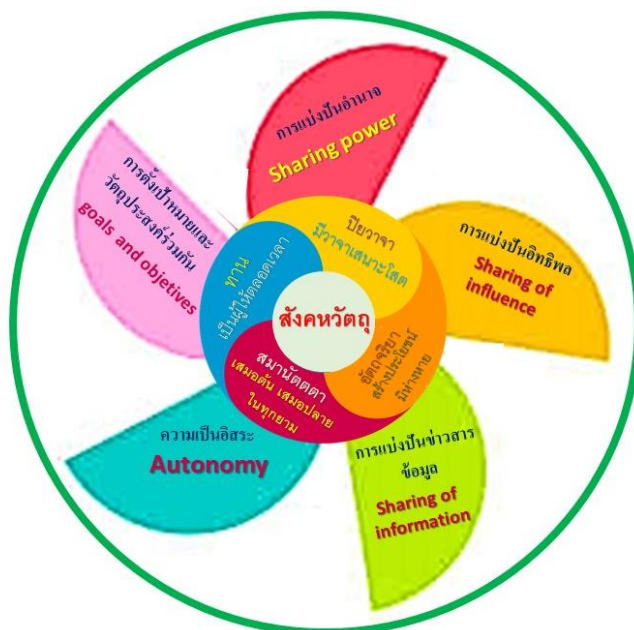
3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ในบริบทของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาทั่วประเทศ นั้น อาจมีความแตกต่างกันไปตามบริบท จึงควรทำการวิจัยเพื่อศึกษาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในเขตพื้นที่อื่น

2) ควรทำการศึกษาวิจัยต่อไปโดยการติดตามผลของการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราชินบุรี เขต 2

องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยเรื่อง “การบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราชินบุรี เขต 2” ทำให้ทราบถึงแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยผู้วิจัยได้สรุปเป็นแผนภาพ ดังต่อไปนี้

คำอธิบายสัญลักษณ์

3SAG

S = Sharing power (การแบ่งปันอำนาจ)

S = Sharing of influence (การแบ่งปันอิทธิพล)

S = Sharing of information (การแบ่งปันอิทธิพล)

A = Autonomy (ความเป็นอิสระ)

G = Goals and objectives (การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน)

จากแผนภาพองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ผู้วิจัยได้ตั้งชื่อภาพนี้ว่า The turbine of communion หมายถึง กังหันแห่งการมีส่วนร่วม กังหันที่ถูกขับเคลื่อนด้วยหลักธรรม 4 ประการ คือ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตตา ร่วมกับองค์ประกอบของการมีส่วนร่วม 5 ประการ คือ

1. **การแบ่งปันอำนาจ** (Sharing power) หมายถึง ผู้นำการกระจายอำนาจไปสู่ผู้ได้บังคับบัญชากระตุ้นให้มีการเสนอทางเลือกต่างๆมีส่วนร่วมช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกันและกันและเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความผูกพันต่อกัน

2. **การแบ่งปันอิทธิพล** (Sharing of influence) หมายถึง การยอมรับในอิทธิพลของผู้ได้บังคับบัญชาให้รู้ถึงความจำเป็นในเรื่องของเสรีภาพที่ได้รับรู้สึกถึงความชอบธรรมของตนต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รู้สึกถึงความสามารถของตนในการเข้าร่วมตัดสินใจและเชื่อมั่นในความสามารถของตน

3. **การแบ่งปันข่าวสารข้อมูล** (Sharing of information) หมายถึง การใช้ข้อมูลในการบริหาร เปิดเผยข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงานร่วมกันการไว้วางใจกันได้แก่การยอมรับ ไว้วางใจ รับผิดชอบ ยินดีที่จะร่วมมือ คบหาสมาคมเอาใจใส่กับความคิดเห็นต่าง ๆ รวมทั้งข้อเท็จจริง และความรู้สึกของผู้ปฏิบัติงานที่ไม่ค่อยแสดงออกเพื่อช่วยเหลือผู้ปฏิบัติงานในการสื่อสารกับคนอื่น

4. **ความเป็นอิสระ** (Autonomy) หมายถึง ผู้ปฏิบัติงานมีความเป็นอิสระในการคิด การตัดสินใจและการดำเนินงานที่ตนรับผิดชอบต้องเป็นไปโดยความสมัครใจไม่ใช่การบังคับ

5. **การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน** (Goals and Objectives) หมายถึง ร่วมมือร่วมใจมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายในการปฏิบัติงานตัดสินใจปรับปรุงงานและพัฒนางานด้านต่าง ๆ เพื่อผลสำเร็จของงานโดยยึดเป้าหมายเป็นหลักและมีความรับผิดชอบร่วมกันได้แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 คือ

- 1) เป็นผู้ให้ตลอดเวลา
- 2) มีวาจาเสนอแนะ
- 3) สร้างประโยชน์มิให้เสียหาย
- 4) เสมอต้นเสมอปลายในทุกยาม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ, (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545. กรุงเทพมหานคร : ศุภสภา.
- ธนสาร บัลลังภ์มา, (2552). คู่มือการบริหารโรงเรียนสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ. พิมพ์ครั้งที่ 2. นครสวรรค์ : ริมปิงการพิมพ์.
- ธีระ รุญเจริญ, (2546). การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ข้าวฟ่าง.
- พรชัย ภาพันธ์, (2547). เมื่อโรงเรียนเป็นนิติบุคคล ทุกคนต้องพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง. วารสารวิชาการ. 1 มกราคม-มีนาคม 2547, 44.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, (2543). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร : ศุภสภาลาดพร้าว.
- สุภาพร รอดถนอม, (2542). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาล กับประสิทธิผลองค์การ ตามการรับรู้ ของอาจารย์พยาบาลวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข. วิทยานิพนธ์ หลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ว่องวานิช, (2558). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย บริษัท วี. พรินท์ (1991) จำกัด.
- อภิชาติ ศรีสารคาม, (2554). การศึกษาแนวทางการพัฒนาการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการศึกษาของครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3. วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Knezevich. S. J, (1984). Administration of Public Education. 4 th ed. New York : Harper and Row.
- Tannenbaum.R. and Schmidt, (1961) W.H. How to Choose a Leadership Pattern. Boston : Harvard Business Review.